

ALANYA İÇKALESİ'NDE 1988 YILINDA YAPILAN KAZI ÇALIŞMALARI

Prof. Dr. M. OLUŞ ARIK

1986 yılından beri yapılmakta olan Alanya İçkalesi kazılarının bu yılki bölümüne 19 Ağustos-20 Eylül 1988 tarihleri arasında devam edilmiştir.

İçkale'nin güney-doğusunda hâl-i hazırda "Saray" diye anılan geniş bir düzlük bulunmaktadır. Bu düzlüğü güney-doğudan sur duvarı, güney-doğu köşede iç yüzünde zikzak şeklinde süslemeler bulunan freskli bir burç, kuzey-doğudan yine sur duvarı ile bu duvara sonradan bitleştirildiği her hâlden belli olan ve zemini daha sonra sarnıç olarak kullanılmaya başlanmış, üst katında tuğla ayakların taşıdığı haç tonozlarla örtülü fevkânî bir yapı, kuzey-batıdan da müşterek bir koridorun iki yanına dizilmiş mekânların yer aldığı muhtelif bina kalıntıları çevrelemektedir. Düzlüğün güney-batı kenarını ise, batı köşeden güney köşe istikâmetine doğru mütemâdî bir duvar, bir teras meydana getirecek şekilde sınırlandırmakta ve güney köşede sur duvarına yaslanarak nihayetlenmektedir.

1986 ve 1987 kazı mevsiminde ele aldığımız bu mevkide, bazı mekânlarda kazı çalışmalarını yürütmüş; bu arada düzlüğün güney-batı kenarını sınırlandıran duvara, sonradan payanda vazifesi görmek için bitleştirilmiş anıtsal tuğla duvar kalıntısının iç yüzünde top- rak altında bulunan bir yapı kalıntısı da ortaya çıkarılmıştı.

"Saray" diye anılan sahanın vaktiyle nasıl bir plâna sahip olduğunu ve iç taksimatını anlamak üzere, 1988 kampanyasından önce burada kazı çalışmalarına devam edilmesi düşünülmüş; fakat devamlı olarak ziyaretçilere açık tutulan bu sahanın, kazı çalışmaları bitip biz oradan ayrıldıktan sonra her türlü tahribata marûz kalacağı endişesiyle bu düşünceden vazgeçilerek, nisbeten daha çok koruma altına alabileceğimiz bir mevkide, bu sahanın kuzey-batısında yer alan mekânlarda çalışmalara devam edilmesi uygun bulunmuştur.

Söz konusu mekânlar, kuzey-batı güney-doğu istikâmetinde uzanan ve bugün iki kenarında adeta portal kalıntısı izlenimi veren bi-

rer açıklık vasıtasıyla hem gerisindeki geniş düzlük ve hem de İçkale'nin orijinal kapısının bulunduğu kısım ile irtibatlanan bir koridorun kuzey-doğu güney-batı kenarları boyunca karşılıklı olarak dizilmiş üçer bölümden meydana gelmektedir.

Koridorun kuzey-batı köşesinde yer alan ve III numara ile adlandırdığımız ilk mekândan itibaren kazı çalışmalarına başlanmıştır.

Kazısı tamamlandıktan sonra burada, mekânı aşağı yukarı ortasından geçecek şekilde bölen muhdes bir duvar ortaya çıkarılmış; batı köşeye yakın yerindeki bir niş vasıtası ile hemen arkasındaki sarnıçın irtibatlandırıldığı, dolayısıyla sarnıçtan bu mekâna su getirildiği de anlaşılmıştır. Söz konusu sarnıçın bu mekâna sonradan bitleştirildiği dilatasyondan belli olmaktadır. III numaralı mekândaki nişin de, sarnıçın inşasını müteakip, su sağlamak amacıyla sonradan açıldığı ve böylelikle burada, meselâ bulaşık yıkamak gibi, suyla ilgili bir kullanımın gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

Öte yandan mekânın orijinal zemininin, sonraki devirlerde yapılan bir müdahale neticesinde tesviye edilmek suretiyle doldurularak yükseltildiği de dikkati çekmektedir. Nitekim kapı eşiği de bu müdahale sırasında kapatılmıştır.

Benzer bir duruma, III numaralı mekâna bitişik IV numaralı mekânda da rastlanmaktadır. Buradaki eşik ve zemin, kanaatimizce aynı devirde tesviye edilerek doldurulmuştur.

Mekânın güney duvarında, kazısı yapılmadan önce bir nişin varlığı açıkça belli oluyordu. Kazısı tamamlandıktan sonra bu nişin 1.14 m. genişliğinde ve 30-35 cm. derinliğinde olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Aynı mekânın güney-batı ve kuzey-doğu duvarlarında karşılıklı olarak yerleştirilmiş ikişer giriş yuvası, bunların vaktiyle burada bulunan ahşap bir asma katın taşıyıcı ana girişlerinin yuvaları olduğuna şüphe bırakmamaktadır.

IV numaralı mekâna bitişik ve V numara ile adlandırdığımız mekânda da muhdes tuğla zeminin kalıntıları ortaya çıkarılmış; bu tabakanın üzerinde özellikle güney duvardaki nişin önünde bol sayıda fresk parçalarına tesadüf edilmiştir. Büyük oranda tahrip olmuş fresklerin, yazılı olmaları ihtimal dahilindedir. Bunlar yüzeyden

büyük bir titizlikle toplanmış; fakat geri kalanları bu sahadaki göçüklerin altına doğru devam ettiğiinden, kazı süresinin de tamamlanacağı dikkate alınarak, 1989 yılında kazısına devam edilmek üzere kapatılarak koruma altına alınmışlardır.

Koridorun kuzey-doğu köşesinde yer alan VI numaralı mekân, iki katlıdır. Alt kat beşik tonozla örtüdür; üst katın örtüsü ise tamamen ortadan kalkmıştır.

VI a olarak adlandırdığımız üst katın girişinde vaktiyle ahşap lentolu bir kapının bulunduğu ve buraya iki basamaklı bir merdiven ile çıkıldığı kalıntılardan da belli olan bir husustur. Kazısı yapılmadan önce mekânın zemininde kuzey-doğu duvarının önünde bir deliğin mevcudiyeti görülmüş; kazısı tamamlandıktan sonra zeminde bu delikten başka, birbirine yakın iki künkün bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Gerek zemindeki delik ve gerekse iki künk vasıtasıyla, üst katın VI b olarak adlandırdığımız alt kat ile irtibatlandırıldığına bakılırsa, bütün bu unsurların, üst kattaki suyu alt kata kanalizasyonla etmek amacıyla tesis edildikleri sonucu çıkar. Nitekim kazısı yapılmadan önce tamamiyle moloz taş ve toprakla dolu durumdaki VI b mekânında, kazı çalışmalarından sonra güney köşesinde III numaralı mekânla bağlantılı olması muhtemel bir kanal ağzına rastlanması da, VI b mekânının bir nevi rögar vazifesi gördüğüne işaret eder. Böylelikle hem üst kat ve hem de koridorun diğer köşesindeki III numaralı mekândan gelen pis suyun toplandığı bir bölümle karşı karşıya kalmaktayız ki, burada toplanan pis su, tıpkı daha önce kazısı yapılan XIV numaralı mekânda olduğu gibi, bir delik vasıtasıyla sur dışına tahliye ediliyor olmalıydı.

VI b mekânında, kazı çalışmalarında az miktarda çini ve seramik parçalarına tesadüf edilmiştir. Bu parçaların dağınık ve az miktarda olması, buraya başka bir yerden geldiklerine işaret eder. Kanaatimizce bu parçalar buraya, mekânın güney-doğu duvarında sonradan bir tahribat neticesinde meydana gelen açıklık vasıtasıyla bitişindeki VII numaralı mekândan akan toprakla birlikte gelmiş olmalıdır.

VII numaralı mekânda yapılan çalışmalarda, güney-doğu köşede muhdes tuğla döşemenin kalıntılarına rastlanmıştır; burada da tıpkı III ve IV numaralı mekânlarda olduğu gibi, zeminin sonraki devirlerde tesviye edilmek suretiyle doldurularak yükseltildiği anlaşılmıştır.

Mekânın doğu ve batı duvarlarında görülen karşılıklı birer giriş yuvası ile kuzey duvarında yer alan giriş yuvaları, burada da vaktiyle ahşap bir asma katın bulunduğuna işaret eder. Batı duvarda yer alan ve koridora bakan mazgal pencerenin, asma katın inşайдan sonra buraya ışık sağlamak amacıyla açıldığına şüphe yoktur.

VII numaralı mekâna bitişik ve bir duvar vasıtasıyla ayrılan VIII numaralı mekânda da kazı çalışmaları yapılmış; burada güney-batı tarafında muhdes bir duvar kalıntısı ortaya çıkarılmıştır.

Mekânda yürütölen çalışmalar esnasında karşılaşılan en önemli husus, hiç kuşku yok ki, güney ve doğu duvarlarında in-situ vaziyette çıkan fresk kalıntılarıdır. Daha önce XIII numaralı mekânda ve İçkale'nin muhtelif bölümlerinde de karşılaşıldığı üzere, kırmızı renkli zikzak şeklindeki süslemelerin hâkim olduğu yer yer tahribata uğramış fresk tabakası, VIII numaralı mekânın doğu duvarından bitişindeki VII numaralı mekânın doğu duvarında da devam edecek şekilde ilerleyip VII numaralı mekânın kuzey köşesinde nihayetlenmektedir. VII ve VIII numaralı mekânı birbirinden ayıran duvarın, sur duvarına ve dolayısıyla burada mevcut fresk tabakasının üzerine sonradan inşa edildiği dilatasyondan da anlaşılmaktadır.

Mekânın içerisine dağılmış ve epey tahrip olmuş buluntuların vaziyeti fotoğraf ve ölçüler alınarak tesbit edilmiş; fakat kazı süresinin tamamlanması nedeniyle, duvar yüzeyindeki fresklerle birlikte geniş çaplı bir koruma altına alınarak, 1989 sezonunda tekrar ele alınmak üzere buradaki kazı çalışmalarına son verilmiştir.

Bütün bu çalışmalardan sonra, yukarıda da değindiğimiz gibi, herhangi bir tahribatı önlemek amacıyla kazısı yapılan mekânların girişleri kuru duvar örölmek suretiyle kapatılmış ve bu mekânlara irtibatı sağlayan koridorun iki girişine de tel örgülü demir kapılar taktırılmıştır.

Kazı sonucu elde edilen buluntulara gelince :

Buluntular arasında en yoğun grubu, çini ve çini mozaik parçaları oluşturmaktadır. Çini mozaiklerde altıgen, dikdörtgen, üçgen, yamuk, kare, eşkenar dörtgen ve beşgen örneklere rastlanmıştır. Bunların ya çoğunluğu geometrik örgü veya kûfi yazılı sıraltı çinilerden ya da türkuvaz renkli düz levha çinilerden kesildikleri anlaşılmaktadır.

Çini buluntular arasında figürlü yıldız çini parçaları ve haç kolları sayılabilir. Bunun yanısıra çoğu dikdörtgen formlu levha çinilere de tesadüf edilmiş; lüster ve kâşitraş tekniğinde yapılmış parçalar da ele geçirilmiştir.

Seramik parçaları da önemli buluntular arasındadır. Sert, gözenekli ve kiremit kırmızısı rengindeki hamurlarıyla çoğu kaide, kulp ve gövde parçalarından oluşan sırsız seramik örneklerinden başka, sgraffito ve slip tekniğinde imâl edilmiş sırlı seramik parçalarına da rastlanmıştır.

Diğer buluntular arasında muhtelif ebatta çivi ve mıhlar, büyük bir kısmı sağlam vaziyette bulunan sırlı kandiller, bir adet seladon parçası ile pencere ve çeşitli kullanma eşyasına ait cam parçaları dikkati çekmektedir.

Buluntular arasında şüphesiz en önemli olanları V numaralı mekânda tesadüf edilen fresk parçaları ile çeşitli mekânlarda bulunan kurşun mühürlerdir.

V numaralı mekânda üstüste düşerek büyük ölçüde tahribata uğramış fresk parçaları, son derece önem arz etmektedir. Yeşil, kırmızı ve krem renginin kullanıldığı bu parçalar arasında bitkisel motiflerin yanısıra büyük bir ihtimalle yazılı olması gereken örnekler de yer almaktadır. Bunların tamamlanması çalışmalarına hâlen devam edilmektedir.

Daha önce 1986 yılı kazı çalışmalarında bulunan kurşun mühürlere bu yıl da rastlanmıştır. Tamamına yakını Alaeddin Keykubad adına basılmış mühürlerin bir yüzüne Sultanın adı ve ünvanı yazılmış, diğer yüzüne ise süvari figürü işlenmiştir. Büyük önem arzeden bir başka örnekte de, bağdaş kurmuş ve elinde muhtemelen kadeh tutan bir figür yer almaktadır.

Res. 1 - "Saray" denilen saha da kazısı yapılan mekânlara bakış.

Res. 2 - VIII numaralı mekânda kazı sırasında çıkan buluntuların vaziyeti.

Oluş Arık

Res. 3 - Altıgen çini mozaiklerden bir grup.

Res. 4 - Yazılı ve geometrik süslemeli sıraltı çinilerden bir grup.